

Martina Musilová

Dobrý den, vítám vás v denšní hodině, kterou uzavřeme výuku v tomto semestru. Jistě si některá z vás všimla, že v e-learningu jsem do rozpisu semestru zahrнула i příští týden a texty o Divadle utlačovaných Augusta Boala. To se stalo nedopatřením a již jsem nechtěla v době distanční výuky měnit pravidla. Texty o Boalovi tedy nejsou povinné, ale stojí zato si je přečíst, protože jsou aktuální i v dnešní době. Dnes bychom se měly věnovat textům, které nějakým způsobem odpovídají na otázku, zda se dá dnešní svět zobrazit na divadle. Zároveň bychom se v závěru hodiny měly domluvit na online setkání a dát řeč o seminárních pracích. Bohužel se mi nedaří se přihlásit do MSTeams (nevím proč), tak mohu nabídnout pouze skype. K tomu se ale dostaneme v závěru hodiny.

Teď k dnešnímu tématu. Základní otázka zní: DÁ SE DNEŠNÍ SVĚT ZOBRAZIT NA DIVADLE?

A otázky pro začátek hodiny, které mají shrnout postoje Brechta a Dürrenmatta.

1. Jak odpovídá Brecht?
2. Jak odpovídá Dürrenmatt?
3. Jak to vide my, v roce 2020?

Adéla Kumhálová

Dobrý den, pokud jsem tomu dobře porozuměla, tak Brecht de facto tvrdí, že zobrazit svět je možné, ale závisí na společnosti, kterou je zobrazován a kterou je "obraz" přijímán...

Kateřina Kupková

Dobrý den, musím se přiznat, že mi docela dělalo problém najít v literatuře odpověď. Ale Brecht píše, že "*dnešní svět lze lidem vylíčit, líčíme jej jako svět, který lze změnit*". Asi to opravdu záleží na lidech a jejich pochopení. Já se opravdu snažím si odpovědět, jestli dnešní svět lze zobrazit na jevišti, ale nějakým způsobem si to nedokážu představit tak, aby opravdu odpovídal realitě.

Martina Musilová

Zapomínáte, Adélo, na základní podmínku: svět je možné zobrazit, ale pouze jako svět, který je možné ZMĚNIT.

Jak připomíná dobře Kateřina.

Brecht stojí na pozici marxismu. Nejde mu proto o zobrazení světa jako zrcadlení. To je pro něj málo. (Marx s Engelsem napsali, že dosud filozofové svět jen vykládali, ale jde o to ho změnit.)

Pak Brechtova odpověď je spjata s vizí uskutečnit revoluční proměnu společnosti. Můžeme jí říkat komunistická, ale můžeme ji vidět jen jako sociálně spravedlivou.

Toto Brechtovo přesvědčení má obrovské dramaturgické důsledky. Např. je jeho postoj zásadně kritický k existujícímu světu. Zobrazuje pak jeho nešvary a poukazuje na jejich příčiny, které je třeba změnit.

A prosím, nechme si naše odpovědi na později. Nejprve shrneme možnosti, které nabízí oba autoři.

Kristýna Businská

Pěkné odpoledne,

Brechtovo myšlenky shrnuje poslední věta textu "svět se na divadle zobrazit dá, avšak jenom tehdy, pojmáme-li jej jako svět, který lze změnit." Po přečtení celého článku však nejsem z jeho názoru moc moudrá. Chápu jeho myšlenku světa tvořeného protiklady, světa, který je podmíněn společností, která ho tvoří a zobrazuje, ale nějak si to nedokážu převést do reálné praxe.

Dürrenmatt píše, že současný svět je těžké zobrazovat v klasickém žánru tragédie, protože nemáme jednoho viníka či hrdinu. Obě tyto role jsou příliš převedené na celou společnost. Vidí tedy budoucnost v komickém žánru, protože ten umožňuje požadovaný odstup.

Z mého vlastního pohledu se dnešní svět nedá zobrazit celistvě a realisticky, ale pouze pomocí metafor. A to ještě jedině v případech, že si daná hra klade za cíl zobrazit jen nějakou určitou část společnosti nebo současného dění, komplexní zobrazení si moc nedokáže představit. Drama nejspíš umožní nastavit zrcadlo jen části současného světa.

Martina Musilová

Kristýna přešla k Dürrenmattovi a poměrně dobře shrnuje - tragédie nám neumožňuje zobrazit současný svět, ale komedie ano kvůli odstupu, který vytváří. Jen připomenu, že smích a humor má mimo jiné tuto distanční funkci. Pokud Kristýna píše o metafoře, pak u Dürrenmatta hovoříme o MODELECH. Vzpomeňte na některou z jeho her - Fyzikové, Návštěva staré dámy. Tyto hry se nedají přeřkat jako příběhy, jsou to metafory-modely, modelové situace. Podobně jako u Aristofana, který vytváří fantazijní světy, v nějakém smyslu metaforické. Stejným způsobem vytvářeli své fantazijní světy Voskovec s Werichem, kteří mají k Aristofanovi blízko (Těžká Barbora, Balada z hadrů).

Já bych ještě připomenula jiné věci. Dürrenmatt zmiňuje i kombinace žánrů - tragikomedie, groteska, tragigroteska. Těm odpovídají např. Shakespearovy hořké komedie Troilus a Kressida nebo Veta za vetu. A pak je dobré si uvědomit ten dramaturgický dopad, pokud již nemůžeme svět zobrazit pomocí tragédie (např. Schillerovy). Svár životních postojů, idejí, rozhodnutí, jak je známe z konfliktu Antigony a Kreonta, není podle Dürrenmatta dnes uskutečnitelný. Není možné znát postoje a činy Stalina a Hitlera, pak je nemůžeme zobrazit v žánru tragédie.

A tím se tedy dostáváme k naší době, která je ještě zmatenější, než doba Brechta nebo Dürrenmatta.

Kristýna Businská

A mohu tedy ještě doplňující otázku? Z toho Brechtova kratičkého článku tedy vychází pouze jeho ideologický postoj, ale nedává žádný příklad? Návod? Nevím přesně jak to popsat. Hovoří o změně, ale neříká o jaké, kam má směřovat, co by mělo být výsledkem... a jak by to změnilo, nebo snad dokonce ulehčilo. zobrazování světa na divadle.

Adéla Kumhálová

Ráda bych se zeptala, protože, přiznám se, danou pasáž neumím nějak srozumitelně interpretovat, na Dürrenmattovo: "...pomocí komedie se umožní anonymnímu publiku stát se opravdovým publikem;..." Souvisí to nějak s ním zmiňovanou "nezúčastněností" diváků tragédie? Děkuji.

Martina Musilová

Nejprve ke Kristýně:

V tom textu to napsané je, jenže ne přímo. Brecht píše svou odpověď v roce 1955 z pozice autora žijícího ve Východním Berlíně, který se rozhodl žít na komunistickém východě.

A proto také Dürrenmatt o Brechtovi píše, že o spoustě věcí záměrně mlčí. Ta myšlenka měnit svět je podstatná a velmi inspirující. Zmíněný Augusto Boal vycházel z Brechta, ale věděl, že komunismus není odpověď. Proto vytvořil své Divadlo utlačovaných, aby každý, kdokoliv na světě získal divadlo jako nástroj možné politické proměny. Abychom tím, že si zahrajeme nějaké situace a navrhneme na jevišti herním jednáním jejich jiné řešení, se např. vypořádali se šikanou na pracovišti, diskriminací žen apod.

Martina Musilová

A teď k Adéle:

Souvislost je hlubší. Řecká společnost, jakožto polis a určitá komunita, obec, stvořila tragédii, jako možnost katezrně si prožít konfliktky, které se jí týkají. Oni si nehráli tragédie jako radost z umění. Tragédie byly vždy součástí náboženské slavnosti, společných otázek. To bychom mohli přirovnat k současné pandemické situaci, kdy se v prosloveh politiků i lidí tak často objevuje kolektivní MY - my to zvládneme, my ho porazíme. Na krátký

čas jsme vytvořili společenství. Problémy s Babišem a Zemanem se dostaly jaksí do pozadí, protože na prvním místě je teď život.

Moderní společnost není moc schopná dlouhodobě vytvářet takováto společenství s jedním tématem. A Dürrenmatt právě ukazuje, že komedie umožňuje, aby se anonymní publikum, tento shluk individualit, v dnešní době bychom mohli napsat i egoistických individualit, na chvíli promění ve společenství, které společně prožívá, vciťuje se do kolektivního prožívání, a tak se stává "skuetčným publikem".

Adéla Kumhálová [odpovídá uživateli](#) **Martina Musilová**

Velmi děkuji za odpověď. Teď už mi to smysl dává. :-)

Martina Musilová

A teď, jak je to dnes????

Stalin, Hitler, Klement Gottwald byli politici, o jejichž krocích a činech jsme se dozvídali se zpožděním. Navíc všechno bylo zahaleno propagandou.

Ale co dnes? Babiš vyhrál volby díky marketingové agentuře. Boris Johnson není architektem Brexitu, od toho tam má Dominica Cummingse, Trump zvítězil díky vlivu ruských hackerů. Odtržení od voličů - společenství lidí, potenciálního publika, je pro mne nedomyslitelné. Vlastně nevím, jak svět funguje, jak je modelován.

Ale určitě přijdete na další problémy zobrazení dnešního světa. Kristýna psala o metaforách a nadto jen výseků současné společnosti. Katka si nedovede představit, že by zobrazení odpovídalo realitě. Máte ještě nějaké postřehy, proč by to dnes nemohlo jít? A nebo mohlo a jakým způsobem?

Kristýna Businská

Děkuji :) Takže už Brecht říká, že ta změna společnosti, resp. její alternativní reakce na nějakou událost, se má odehrát na jevišti, nebo to přebírá až Boal?

Kristýna Businská

Myslím, že nějaká takto řekněme známá kauza se ještě zinscenovat dá, pokud se inscenace bude hrát pouze v lokalitě, kde ji diváci znají. A i tak by to bylo spíše náznakové, šlo by víc o zobrazení kauzy samotné, než zrcadlení společnosti jako takové.

Martina Musilová

Brecht to říká pregnantně v epilogu hry Dobrý člověk ze Sečuanu. Nejprve ukáže ve hře, že v tomto světě není možné být "dobrý", protože dobrého člověka zlikviduje kapitalistická morálka/podnikání. Celá hra je ukázána jako tento mohutný rozpor. A v epilogu je přímo do publika řečeno - zde na divadle to nemůže změnit, běžte do světa a změňte svět. Což znamená - udělejte revoluci.

Boal v "Divadle forum" chce, aby lidé z publika vstoupili na jeviště, přebrali roli protagonisty (toho utlačeného) a zkusili v situaci volit jiné jednání. Kdokoliv z hledišť může takto vstoupit do diskuse, která probíhá jako herní jednání. A z těchto návrhů a protinávrhů vzniká kompromisní ale uskutečnitelný obraz toho, co je třeba a zároveň je možné změnit.

Adéla Kumhálová

Souhlasím s tím, co psala Kristýna. Všeobecně bych ale řekla, že inscenace pojednávající o jedné konkrétní kauze nemají dlouhého trvání. Téma se přestane řešit v médiích a většinu lidí tak postihne obyčejné "sejde z očí, sejde z mysli".

Martina Musilová

Kristýno - dobrý postřeh. Můžeme ukazovat kauzu ale ne komplexně společnost. A to omezení na lokalitu je také dobré.

Jen vám to zkomplikuji tím, že žijeme ve zglobalizovaném světě. A digitální média nás propojují nepředstavitelně. Viz současná kauza v provinční lokalitě (=Česká republika) s nákupem sportovní obuvy pro armádu. Firma, která nefunkční obuv dodala, je napsaná na nějakého českého důchodce s Alzheimerem. Ta firma

má sídlo v Itálii (Milano Lavora), bývalý český majitel ji prodal někomu, tuším, do Holandska, ti ji prodali Italům, pak to napsali na toho důchodce. Jsou to mafiánské způsoby, ale viník je nedohledatelný. Tohleto právě dost řešil Dürrenmatt. Nejen jako dramatik, ale jako občan provinčního Švýcarska.

Martina Musilová

Výborně Adélo! To je také důvod, proč Dürrenmatt volí model. Model přesahuje aktuální dění, aktualitu, která opravdu na divadle strašně rychle vyšumí. Ztrácí tak nejen publikum ale i provokativní potenciál.

Martina Musilová

Budeme muset končit, respektive se ještě domluvit na skype. Ale chtěla bych upozornit na to, že právě prožíváme obrovskou dějinnou změnu. A to se bude nutně odrážet i v divadelní tvorbě. Svět, jak jsme jej znaly, se prostě již nevrátí. A před divadly teď bude stát otázka, co hrát, aby inscenace rezonovaly s cítěním a prožíváním publika/společnosti. Asi se ty odpovědi budou hledat déle, ale budete mít v následujících letech příležitost sledovat proměnu dramaturgií divadel. Hledání současných příběhů (i anti-příběhů), modelů a metafor. S touto výzvou asi ukončím dnešní diskusi.

A prosím, jak to uděláme s tím setkáním? Máte možnost se všechny připojit na skype? A jak to uděláme s termínem setkání?

Martina Musilová

Holky - co ten skype? Na to odpovězte, prosím, jako první.

Adéla Kumhálová

Na Skypu bez problému funguji i v jiných předmětech svého druhého oboru a na rozdíl od jiných možností, se Skypem zatím nebyl nikdy problém. To, jen má osobní poznámka... Takže bych za sebe byla pro něj.

Hana Hovorková

Skype asi nebude problém, ale budu si ho muset znovu zprovoznit, pár let jsem ho už nepoužila.

Kristýna Businská

Také jsem ho pár let nepoužila, ale teď jsem to zkusila a normálně vše funguje, takže za mě klidně skype :)

Martina Musilová

Než se vyjádří ostatní, tak ještě dodám, že si kopíruji všechny naše diskuse. Umístím je do ISu a pokud najdu místo, tak i do elfu, abyste se k nim mohly vracet jako k učebním materiálům.

Kristýna Loužecká

Za mě určitě Skype nebude problém :)

Adéla Kumhálová

Jen se zeptám. Čas by byl +- stejný jako je tomu teď?

Kristýna Businská

A co se data týče, tak 20. (středa za týden) máme dopoledne videohovor s panem Drozdem, takže bych osobně raději jiný den, případně odpoledne. Navrhla bych 19. úterý, tam zatím žádný hovor naplánovaný nemáme, pokud vím.

Martina Musilová [odpovídá uživateli](#) **Kristýna Loužecká**

Tak přejdeme k času. Jestli to není problém, pak bych pro zjednodušení organizace navrhla stejný čas, tj. středa 20. 5. ve 14 hodin na skypu.

Martina Musilová

Dobře, Kristýno, já mám ale v úterý 19. 5. v čase 11-14hod hodinu a workshop se studentkami z DAMU v parku (ve Stromovce). Nevím, jak se to protáhne. Mohla bych být u počítače v 16 hodin.

Martina Musilová

A nebo je možná ta středa 20.5. později odpoledne. Naše setkání nebude delší než 1 hodina, spíše kratší. Nebude to tak náročné.

Kristýna Businská

Myslím, že zvládneme hodinu v tomto čase za týden, jen už možná budeme vypadat a působit trochu použité :))

Hana Hovorková

Úterý nebudu moct, ale středa odpoledne, nebo v podvečer by byla lepší.

Kateřina Kupková

Myslím si, že si to nedokážu představit, protože je toho u nás a ve světě najednou hrozně moc. Mám dojem, že aby někdo dokázal přesně vystihnout aktuální dění (ať už se to týká jakékoli doby), musel by být ten dejme tomu "problém" opravdu dlouhodobý. Dnes se lidé zabývají mnoha tématy (politikou, aktuální situací s koronavirem, globálními problémy apod.), že je těžké se soustředit na jedno. Nevím, proč to tak cítím. Možná jsem jen zmatená.

Kateřina Kupková

A co se týče toho online setkání, myslím, že středa odpoledne, jak navrhuje by za mě šla.

Martina Musilová

Tak já navrhuji setkání středa 20.5. v 15 hodin. Rozešlu to přes elf, aby všechny věděly. Budeme se bavit jen o seminárách! Bude stačit, když si připravíte dotazy. Jen si to vyjasníme, abyste se mohly v klidu pustit do psaní. Pokud to půjde, rozhovor nahraju.

Adéla Kumhálová

Sama za sebe si nejsem zatím 100% jistá tou středou... Vypravujeme pohřeb a jeden z možných termínů obřadu je i středa. Každopádně odpolední hodiny by asi neměly být problém.

Martina Musilová

Myslím, že s tím se dnes můžeme rozloučit a odpočinout si.

Děkuji vám za vaši aktivitu během tohoto nestandardního semestru. Jsem ráda, že jsme to dotáhly do finále.

Můžeme být na sebe hrdé - opravdu všechny!